

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXIV. ad annum CCCXLVI.

Parisiis, 1644

Contradictio philosophi de Spiritu sancto. Capvt XX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15072

ANNO
CHRISTI
325.

Ἰουλιανὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογιζήσεται
 ἔπερος πατρὸς αὐτῶν· καὶ τὰ ἐξ ἡς, οἷς ἐ-
 πλέγη· μὴ ταῦτα ἵππῃ τῆς γῆς ὠφθῆναι, καὶ
 τοῖς ἀνθρώποις συνανεστῆσθαι, καὶ οἰ-
 δεῖν, ὡς φιλόσοφε, ἐπερωτηθεὶς παρὰ
 τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, πῶς ἵππῃ τῆς γῆς
 ὠφθῆναι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστῆσθαι,
 φησὶ, ὁ πατήρ ἢ ὁ υἱός; ἢ ὁμοιογενής,
 ὅτι ὁ υἱός, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ λέ-
 γουσι. οὐ ταῦτα εἰρηκας; πῶς πάλιν
 ἵππῃ βουδὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου
 ἑαυτὸν ἀκονήσεις, μάλλον δὲ βουδι-
 ζεις; οὐ γὰρ ἀνέλεξας χωρεῖς ἐκεί-
 νου, ὡς ἑαυτὸν συνέλεξας. παρρησι-
 κως ὡς ἀθλιε τῶν δόξολογικῶν δογμα-
 τῶν τῶν Ἀρείου βλάσφημα ῥήματα,
 κλισμα καὶ ἐργαλεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ
 δόξα καλῶν. ἀκούε τοίνυν πατρὸς ἡμῶν,
 ὡς φιλόσοφε, εἴπερ φιλόσοφος εἶ, καὶ
 πείθου, μὴ αὐτὸν εἶπῃ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἢ
 κλισμὸν σοφίᾳ, πῶς λογιστικῶν, πῶς
 τῶν ἀνθρώπων ἕως αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ δο-
 ξάσῃ, ἢ κλισμῶντος χάρας καὶ ἀοικη-
 τοῦ. ἵππῃ τῆς γῆς τοῦ υἱοῦ, μὴ πατρὸς
 ἀπέχθειαν βλέπων, ἀλλὰ πατρὸς ἀλη-
 θεῖαν, καὶ ὁδηγήσει σε αὐτὴ ἢ ἀληθεῖα,
 καὶ γνώσει, ὅτι οὐ κλισμα ὁ μονογενὴς
 υἱός τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὸς κλισμὸς καὶ δι-
 μουργὸς πάντων τῶν κλισμῶν φύσεων,
 καὶ οὐκ αὐτὸς μικρὸν διαβάλλας
 νενοήκας, καὶ νοήσας, ὡς γὰρ ἐγὼ πεπί-
 σθαικα, εἴπερ σὺ δὲ αὐτὸν ποθεῖς.

Ἀντήρησις τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ
ἁγίου πνεύματος.

ΚΕΦΑΛ. κʹ.

ΕΣΤΩ, φησὶ, πρὸς τὸν υἱὸν,
 καὶ ἀναμφίλεκτα, ὡς πατὴρ, ὅτι
 ἐκποῖν, ἢ ὅτι συνέκτισε τῶν θεῶν καὶ πα-
 τερὶ, ὡς ἀμδρπελαὶ δηλοῦσι, καὶ ὅτι

indicantis & dicentis: *Hic Deus Baruch. 3.*
noster, & non reputabitur alius
aduersus eum: & quæ sequuntur, Ibid.
 quibus addit: *Post hæc in terris vi-*
sus, & cum hominibus conuersa-
tus est. Et nosti o philosopho,
 quod interrogatus a sanctis epi-
 scopis, quisnam in terris visus ef-
 fet, & cum hominibus conuer-
 satus, Paternæ an Filius? confes-
 sus es, quod Filius, vt diuinæ scri-
 pturæ testantur. Nonne hæc di-
 xisti? quomodo iterum in pro-
 fundum prauitatis Arii te ipsum
 coniiicis, aut potius demergis?
 Non enim ab eo separatus castra
 moueres, vt te ipsum implicares.
 Præfers, o miser, apostolicis dog-
 matibus Arii verba blasphema,
 creaturam & instrumentum Fi-
 lium Dei appellans. Audi ergo a
 nobis o philosopho, si tamē phi-
 losophus es, & crede non ipsum
 Filium Dei esse sapientiam crea-
 tam rationalem, ab ipso Filio Dei
 qui fecit terram & inhabitabi-
 lia, homini datam. Animum
 tuum conuerte, non ad odium
 respiciens, sed ad veritatem, &
 ipsa veritas ducet te: atque ag-
 nosces, Filium Dei vnigenitum
 non esse creaturam, sed ipsum
 creatorem & opificem omnium
 creaturarum naturarum, sicut &
 ipse parum respiciens intellexisti,
 & intelliges, vt ergo credidi, si
 saluari desideras.

Contradictio philosophi de
Spiritu sancto.

CAPVT XX.

SINT, inquit, credibilia de Fi-
 lio, & minime dubia, vt dici-
 tis, quod creauerit, aut simul
 cum Deo & Patre condiderit, vt
 testimonia indicant, & quod
 Ecce iij

non opus, sed germen sit Dei, qui natura ex iplo genitus est, & quæ iam sunt admiffa. Ceterum de Spiritu sancto non potestis aliquid affirmare. Quis enim audebit asserere Spiritum sanctum creatorem aliquarum creaturarum naturarum? Vbi testimonia de ipso prædicant, condidisse illum aliquam creaturarum quæ videntur, aut quæ non videntur? Quis vero de ipso profusus, sicut de Filio scripsit? Proclamet aliquis vestrum, si potest.

Responsio patrum per Protogenem episcopum Sardicensem.

Non difficile, o philosophe, operum sancti Spiritus testimonia tibi demonstrare, quæ patres nostri de illo exposuerunt, quod creavit. Iterum proponemus quod de creatione dictum est: *Dixitque Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* & adiecit dicens: *Fecitque Deus hominem: ad imaginem Dei fecit illum, masculum & feminam fecit eos.* Sicut ergo Deus est Pater qui Filio dixit, Faciamus; & Filius Deus, qui fecit hominem. Si ergo Deum asserimus eum qui dixit, & qui fecit Adam & Euan, deinceps de Spiritu sancto audi. Qui fecit Adamum, eratne Deus, an non? *Philosophus:* Est profecto Deus. *Episcopus:* In libro Iob, Eliu Buzites ait ad Iob: *Diuinus Spiritus qui fecit me.* Si ergo Deus est qui Adamum fecit, quid dicis de illo qui fecit Eliu? an alterius essentia videtur tibi Eliu esse, atque Adam? ex æquali enim artificum peritia æqualem conclusionem proferre, personæ hominis innatū est.

Genes. 1.

Iob 33.

οὐ ποίημα, ἀλλὰ γόνιμα ἔστω, φύσις δὲ αὐτῷ γεγεννημένον, καὶ ἰδού δειγμένα. μή καὶ περὶ τοῦ πνεύματος ἔχετε ἡ λέξαν; τίς γὰρ πολυσηφῶς φῶσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίστω πνεύτων γονιτῶν φύσεων; ποῦ δὲ καὶ μὲρ πνεύματι περὶ αὐτῶν λέγουσι, δεδημιουργηκέναι αὐτὸ ἡ τῶν ὀρατῶν καὶ ἀορατῶν κτισμάτων; τίς δὲ ὅλως ἀνεργάτω περὶ αὐτῶν ὡς περὶ τοῦ υἱοῦ; ἐκοήσθη ἡς ὑμῶν, εἰ ἔχοι.

ANNO CHRISTI 325.

Ἀναπόκρισις τῶν πατέρων διὰ Προτογένου ἐπισκόπου Σαρδικῆς.

Οὐκ ἔστι δυσχερὲς, ὦ φιλόσοφε, ἀποδείξαι σοι τὰς μὲρ πνεύματος τῶν ἐνεργῶν τῷ ἁγίου πνεύματος, ἀλλ' οἱ πατέρες ἡμῶν δὲ ἐδίδοντο περὶ αὐτῶν, ὅτι ἐκπύουσι. πάλιν ἐρήσομεν τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥηθῆναι καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. καὶ ἐποίησεν λέγων καὶ ἐποίησεν τὸν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ὡς οὐκ ἔστιν ὁ πατήρ ὁ ἀπὸν τῷ υἱῷ, ποιήσωμεν, ὁ δὲ υἱὸς θεός ὡν ἐποίησε τὸν ἀνθρώπον· εἰ οὐκ ἔστιν λέγουμεν τὸ ἐποίησεν, ἔ τὸ ποιήσωμεν Ἄδாம் καὶ τὴν Εὐάν, λοιπὸν ἀκούσον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὁ ποιήσας τὸ Ἄδாம் θεός ἢ οὐ; ὁ φιλόσοφος ναὶ θεός ὄστιν. ὁ ἐπίσκοπος σοὶ τῆ βίβλῳ Ἰώβ, Ἐλιούμ ὁ Βουζαίτης λέγει περὶ Ἰώβ πνεῦμα θεῶν τὸ ποιήσάν με. εἰ οὐκ ἔστιν ὁ ποιήσας τὸ Ἄδாம், ἢ εἴποις τὸ ποιήσάν τινι Ἐλιούμ; ἢ ἐφρούσι δὲ καὶ σοὶ εἶναι ὁ Ἐλιούμ τῶ Ἄδாம்; τῶ γὰρ δημιουργῶν ἐπὶ τῶ ἴσθι ἐπέσημης, τὸ ἰσοχρόδιον τῶ συμπαράστατος φανεροῦται, πέφυκεν ἐπὶ τῶ ἀνθρώπου πνεύματος.

ANNO
CHRISTI
325.

π ου̅ λέξας φιλόσοφε τ̅ ποιήσαντα τ̅
 Ελιούμ; ἄρα οὐχὶ θεὸν ἔ ποιητὴν αἰ-
 θεόπου; ὡς γὰρ ἔφη θεὸς τ̅ ποιήσαντος
 τ̅ Ἀδάμ, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τ̅ Ἀδάμ·
 οὕτως εἶπεν ἡμᾶς δίκαιον καὶ θεὸς τ̅
 ποιήσαντος τ̅ Ελιούμ, ὅτι θεὸς τ̅ ἅγιον
 πν̅μα ὄν· ἴση τ̅ δημιουργίας ἢ πλά-
 σης, ἴση καὶ ἢ τ̅ δημιουργῶν παρομοιο-
 εἶα· ἐντ̅ μία θεότης τ̅ ἀγίας τελεῖδος
 ἐν τεσσῶν ὑποστάσει τελεῖαις καὶ ἰσῆς
 νοουμένη. τ̅, ὅτι, ἔ ἐποίησεν ὁ θεὸς τ̅
 αἰθερόν, καὶ τ̅ δαῖον πν̅μα τ̅ ποιή-
 σαν τ̅ Ελιούμ. ἐν βίβλῳ τ̅ ἀναλή-
 ψως Μωσέως, Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος
 διαλεγόμενος τῷ διαβόλῳ λέγει·
 ὁπὸ γὰρ πν̅ματος ἀγίου αὐτ̅ πάντες ἐ-
 κτίθημεν. ἔ πάλιν λέγει· ὁπὸ παρομοιο-
 ποῦ τ̅ θεοῦ ἐξήλθε τ̅ πν̅μα αὐτ̅, ἔ
 ὁ κόσμος ἐγγέτω. ἀρχαῖος γὰρ αἰὲς ἢ
 θεῖα ἔ ἀρρητος ἕξις, ὅ, τ̅ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς
 καὶ τ̅ ἅγιον πν̅μα, δημιουργήσασα
 ἅμα πάντα πῶν κτίσιν, πῶν τε νοη-
 τῶν, ἔ πῶν ἀσθητῶν. λέγει γὰρ καὶ ἐν
 τῷ λβ'. ψαλμῶν τῷ λόγῳ κυρίου οἱ
 οὐρανοὶ ἐστερέωθησαν, ἔ τῶν πν̅ματι
 τ̅ σομάτος αὐτ̅ πᾶσα ἡ δυνάμις αὐτ̅.
 ἀκούει δὴ τ̅ θεοῦ ἐν Ἡσαΐα λέγοντος·
 ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς σου, ἐπακούσμαι
 σου θεὸς Ἰσραὴλ. εἰπὼν δὲ θεὸς τ̅ τῶν
 ἀεργιστῶν τὰ πρὸς τ̅ λαόν, ἐπέ-
 χει λέγων· ἴνα ἴδωσι, καὶ νοήσωσι, καὶ
 ἐπίστανται ἅμα, ὅτι χεῖρ κυρίου ἐποίη-
 σε πάντα ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος τ̅ Ἰσ-
 ραὴλ κατέδειξεν αὐτὰ· χεῖρα φή-
 σας τ̅ ἅγιον πν̅μα τ̅ θεοῦ, ἅγιον δὲ
 τ̅ Ἰσραὴλ τ̅ υἱόν αὐτ̅. καὶ πάλιν
 πρὸς Ἰακώβ εἶπεν· ἡ χεῖρ μου ἐθεμε-
 λίωσε τ̅ γῆν, ἔ ἡ δεξιὰ μου ἐστερέωσε
 τ̅ οὐρανόν. καὶ τὰ καὶ Ἰεζεκιὴλ, λέγων·
 ἐγγέτω χεῖρ κυρίου ἐπ' ἐμέ. εἶωθεν ἢ

Quid ergo dices, philosophe, de
 illo qui fecit Eliu? Numquid non
 etiam Deum affirmabis, & ho-
 minis creatorem? Vt enim dixit
 de eo qui fecit Adamum: Fecit-
 que Deus hominem: ita nos di-
 cere par est de eo qui fecit Eliu,
 quod scilicet Spiritus sanctus sit
 Deus; & quorum creationis æ-
 qualis est fabrica, æqualis etiam
 sit opificum appellatio. Siqui-
 dem vna est diuinitas sanctæ tri-
 nitatis, quæ in tribus subsisten-
 tiis perfectis & æqualibus confi-
 deratur, iuxta illud: Et fecit
 Deus hominem. & illud: Diui-
 nus Spiritus fecit Eliu. In libro
 autem analepsis Moysis, Michael
 angelus disputans cum diabolo
 dicit: A Spiritu sancto eius om-
 nes creati sumus. Et rursus ait ex
 persona Dei: Exiuit spiritus e-
 ius, & factus est mundus. Insepa-
 rabilis enim est diuina & ineffa-
 bilis trinitas, Pater, Filius, &
 Spiritus sanctus, quæ simul con-
 didit omnem creaturam, tam
 quæ intellectu, quam quæ sensu
 percipitur. Inquit enim: *Verbo*
Domini cali firmati sunt, & spiri-
tu oris eius omnis virtus eorum.
 Audi ergo Deum in Isaia lo-
 quentem: *Ego Dominus Deus*
tuus. Audiam te Deus Israel.
 Postquam autem de beneficiis
 disseruit quæ ad populum perti-
 nent, adiungit, dicens: *Vt vi-*
deant, & intelligant, & sciant
quod manus Domini fecit hæc om-
nia, & sanctus Israel ostendit ea:
manum appellans Spiritum Dei,
sanctum autem Israel, Filium e-
ius. & rursus ad Iacob ait: Ma-
nus mea fundauit terram, & dex-
tera mea calum firmauit. vt & E-
zechiel dicit: Facta est manus
Domini super me. Consuevit scri-

ptura, o philosopho, manum aut brachium appellare Spiritum sanctum Dei, dexteram autem Filium eius.

γραφή, ὡ φιλόσοφε, ἢ χεῖρα ἢ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, δεξιαν δὲ τὸ υἱὸν αὐτοῦ.

ANNO CHRISTI 325.

Adbuc sancti patres dixerunt per episcopum Leontium Caesarea Cappadociae.

Ἐπὶ οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπαν διὰ Λεοντίου Ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας.

Sufficiunt quidem quæ dicta sunt de operibus sancti Spiritus, o philosopho, ut ipsum credas simul cum Patre & Filio omnium factarum naturarum esse creatorem, & eiusdem diuinitatis atque substantiæ, cuius est Pater & Filius. Aduertens igitur animum ad ea quæ prius tibi dicta sunt, audi & nunc de eodem manifestiores demonstrationes ex sacris literis. Ait propheta David :

Ἰκανὰ μὲν τὰ λεχθέντα περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος πεῖσαι σε φιλόσοφε, ὅτι συνδημιουργὸν τῶ πατρὶ καὶ τῶ υἱῷ πατρῶν τῶν κτιστῶν φύσεων, καὶ τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας, ἥς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός. Ἐπίσητας οὖν τοῦ νοῦ σου, ἐκ τῆς παρελθόντων σοι, ἀκουε καὶ νῦν σαφετέρας διπλοῦν δειξέας περὶ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἱερῆς γραφῶν λέξις ὁ παρὰ τοῦ Δαυὶδ ἐν τῷ ἐνενηκωστῷ ἐβδόμῳ ψαλμῷ ἄσατε τὸ κλεῖον ἄσμα καμνόν. διὰ τί; ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ κύριος, ἔσωσεν αὐτὸν ἢ δεξιά αὐτοῦ. ἀπὸ τῆς ὁ υἱός αὐτοῦ. καὶ ὁ βραχίον ὁ ἅγιος αὐτοῦ. τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον. καὶ ἐν καθολικαῖς δὲ ἰωάννης ὁ ἀγαπητὸς βοᾷ, περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου θεολογῶν αὐτὸ καὶ αὐτὸς, κατὰ καὶ πάντες τὸ πνεῦμα ὅστις τὸ μέρπουον, ὅτι τὸ πνεῦμα ὅστις ἢ ἀλήθεια. καὶ μετ' ὀλίγα: ὁ πισθίων, φησὶν, εἰς τὸ υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχον τὸ μέρπουον τῆς θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἀπὸ τῆς, τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ὁ δὲ μὴ πισθίων τῶ υἱῷ, ψόβιστω πεποίηκεν αὐτὸν. καὶ ὁ μέγας δὲ τῶν ἀποστόλων παρθεολογὸς ὁ θεὸς Πέτρος φησὶ παρὰ Ἀνδρίαν εἰς τὴν ἐπιπληροσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψόβισσα δαίσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; Ἐ μετ' ὀλίγα: ἐκ ἐψόβισσω ἀπόδοποις, ἀλλὰ τῶ θεῷ. καὶ ἐν τῇ πελαγᾷ, παλαγ. οὐρδουόν, φησὶ, καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληροῦ, λέγει κύριος. καὶ ὁ Σολομών δὲ δεικνύς τίς ὁ πληροῦ, λέγει.

Psal. 97.

1. Ioan. 5.

Ibid.

Act. 5.

Ibid.

1er. 23.

Cantate Domino canticū nouum. quare? quia mirabilia fecit: saluauit dextra eius (pro eo quod est, Filius eius) & brachium sanctum eius, Spiritum sanctum significans. & in catholicis Ioannes euangelista idem clamat, & ipse, quod & alii omnes, de Spiritu sancto diuinitus differens: Spiritus est qui testificatur, quia spiritus ueritas est. & post pauca: Qui credit, inquit, in Filium Dei, habet testimonium Dei in semetipso: pro eo quod est, Spiritum sanctum Dei: qui autem non credit Filio, mendacem facit eum. & magnum apostolorum propugnaculum, diuinus Petrus ait ad Ananiam: Cur impleuit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? & post pauca: Non es mentitus hominibus, sed Deo. Et rursum in veteri testamento: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus. & Salomon indicans quis impleo, dicit: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus. & Salomon indicans quis impleo, dicit: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus. & Salomon indicans quis impleo, dicit: Calum & terram ego impleo, dicit Dominus.

ANNO
CHRISTE
325.

λέγει πνῦμα κελου ππλήρωκα
πῶ οίκουμνῶν . πείδου τόνωυ και
πῶ τῆς τῆς ἀγίου πνῦματῶ δε-
σποτίας , και δέχου και τῆς πῶ αὐ-
τῆ μῦρτυείας , πῶ δῶν ὅπ τῆς αὐτῆς
θεότητῶ και ούσίας , και τῆ αὐτῆς
κρίματῶ , τῶ πνῦμα τῶ ἀγιῶ ,
οὐτῶρ ὁ πατήρ και ὁ υῶς , και σων-
πῶ χῶ ἀεί τῶ πατρί και τῶ υῶ . ἀκούεις φιλόσοφε ;

* 4. χῶ
μῶτῆ

pleat, ait: Spiritus Domini reple- Sapiens. 1.
uit orbem terrarum. Crede & de
potestate Spiritus sancti, & hæc
recipe de ipso testimonia, quod
Spiritus sanctus eiusdem sit dei-
tatis & substantiæ, eiusdemque
auctoritatis atque Pater & Fi-
lius, & cum Patre & Filio sem-
per existat. Audis philosophus?

Απόκρισις τῆς φιλοσόφου πῶς
τῶν ἀγίου ἡμῶν πατέρων .

Responsio philosophi ad sanctos
patres nostros.

Οὐκοῦν , καθῶς φασί , κῶ αἱ μῦρ-
τυείαι δέ τῶν γραφῶν , ὧν παρηγά-
γετε , δηλοῦσι , θεολογεῖν δεῖ και τῶ
πνῦμα τῶ ἀγιον . και μοι δοκεῖ βεβια-
σμένω εἶναι πῶ ἔννοιαν , εἰ μή τῶ
γραφῶν ὑφ' ἡμῶν παρήχθη . πῶ τῶ
μῶ πῶ Ελιουμ τῶ Βουζανίτου σα-
φῆς ἡ δὲ δειξίς . πῶ δέ τῆς ρηθείας
ἀναλήψεως Μωσέως , πῶ τῆς δῶ-
πίως εἶρηκατε , οὐδὲ ἀκήκοά ποτε , εἰ
μή νῶν ὅθεν αἰτῶ ὑμας σαφεστέρα
μοι τῶ λεχθέντων πῶρασησῶ πῶ σύ-
τασιν . πῶς ἐντελεσάπῶ γῶ πληρο-
φορίαν πῶ τῶ πνῦματῶ ἐκ αὐ-
τάρη μοι τῶ ἡδῶ πῶ ὑμῶν λεχθέν-
τα ἁλοκότερας γῶ δειτῶ φεράσεως
ἔ γῶναμοτέρας ἡ ὑπόθεσις . οὐ γῶ πῶ
τῶν τυχόντων ἡ ζήτησις .

Igitur, ut dicitis, & testimonia
scripturarum quas proponitis,
indicant, oportet Spiritum san-
ctum Deum esse affirmare: sed
mihi videtur coactam esse hanc
sententiam, nisi alia scripturæ
nobis proferantur. Nisi quod illa
de Eliu demonstratio manifesta
est. Alteram vero ex Moyfis ana-
lepsi, quam vocant, ut paulo an-
te dixistis, nunquam audiui nisi
nunc: quamobrem a vobis pos-
tulo, clariorem mihi eorum quæ
dicta sunt, consistentiam ob o-
culos exhibeatis. Ad perfectissi-
mam enim de Spiritu sancto cer-
titudinem non mihi sufficiunt
quæ iam a vobis dicta sunt, sed
candidiori atque vehementiori
sermone opus habet hæc hypo-
thesis. Non enim de passim oc-
currentibus quæstio est.

Απόκρισις τῶν ἀγίων ἡμῶν πατέρων
διὰ τῆς αὐτῆς ἐπισκόπου Λεοντίου
πῶς τῶ φιλόσοφου .

Responsio sanctorum patrum per
eundem episcopum Leontium
ad philosophum.

Πολλῆς ούσης τῶ τῶν εἰσηγθέντων
οἱ δὲ δειξίς , και ἐναργεσάτων τῶ
μῦρτυείων τῶν τῶν δειῶν γραφῶν ,
πέσαι σε διναμῶν πῶ τῶ πῶσαι-
μῶν ὑποθέσεως , ὧ φιλόσοφε , θαυ-
Concil. Tom. 2.

Cum sit copiosa eorum quæ
tibi enarrata sunt, demonstratio,
& testimonia ex diuinis scriptu-
ris euidentissima, quæ persuade-
re tibi propositam hypotheseum
valeant, miramur, o philosophus,
Fff

quomodo qui tanta intelligentia videris pollere, adhuc dubitas. Verum enimvero, præfertim cum te veritatem aspicere volumus, & hoc precamur, & exhortamur prudentiam tuam, vt incipias increatâ illam & immutabilem naturâ fide intelligere, non autem humanis rationibus, vt sæpe diximus, quæ intellectu superant, curiose audeas inquirere, neque prauis & impiis Arii opinionibus auxilio esse tamdiu sustineas, maxime cum philosophus sis, vt ais, o philosopho; sed fideliter suscipe, vt paulo ante monuimus, & quæ tibi sunt dicta, & quæ dicenda sunt. Admitte vnam diuinitatem Patris Filium ineffabiliter generantis, & Filii ex eo geniti, & Spiritus sancti ex eodem Patre procedentis, qui & proprius est Filii, vt ait diuinus apostolus Paulus: Qui spiritum Christi non habet, hic non est eius. & idem alibi: Dominus autem spiritus est. & rursus: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus: & diuisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. & post non multa: Hæc autem omnia operatur vnus atque idem Spiritus, diuidens unicuique prout vult. Ecce tibi, o philosopho, manifestissimam demonstracionem, quæ Deum prædicat Spiritum sanctum, & quæ ostendit eius ex natura sua potestatem. Vide igitur quomodo sic ait: Diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. & illud: Hæc autem omnia operatur vnus atque idem Spiritus, qui ditò: πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ

μάζωμδρ πῶς ποσῶτης σωέσεως δὸκῶν ἐμπλεως εἶναι, ἐπ' ἀμφιβάλλεις. ἀλλ' ἐπειδὴ σε πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν ἐθέλωμδρ, καὶ τὸ τοῦ ὁρθοῦ μῆθᾶ, παρανομοῦμδρ τοῦ τῆ σωέσεως ἀρξασθαι πῶς τοῦ νοεῖν τὴν ἀκλίω. Φύσιν ἐκείνῳ, καὶ ἀτρεπῆ. καὶ μὴ ἀνθεσπῖνοις λογισμοῖς, ὡς πολλὰ κίς εἰρήκαμδρ, πολυπαρανομεῖν κατὰ τόλμα τὰ ὑπὲρ νοῦ. μὴ τῆς κακοδόξοις καὶ ἀσεβείαν ἐννοίαις Ἀρείου συμφέρεσθαι ὅπῃ πλείω ὄσον ἀνέχου, φιλόσοφῶν, ὡς φησὶ φιλόσοφε, ἀλλὰ δέχου πῶς, ὡς δεῖ πῶς εἰρήκαμδρ, τὰ τε νῦν ρηθέντα σοι, τὰ τὸ μέλλοντα ρηθήσεσθαι. δέχου μίμδρ διότι τὰ πατρὸς τῆ ἁγνῆσαι ὁσὶ ἡδὸν ἀνεκφράσως, καὶ τὸ ἡδὸν τῆ ἁγνῆσαι ὁσὶ αὐτῶ, καὶ τὸ ἁγίου πνεύματος τῆ ἐκπορεύομδρ ὁσὶ αὐτῶ τῆ πατρὸς, ἰδίου δὲ ὄντος τῆ ἡδὸν, κατὰ φησὶν ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος: εἰ τις πνεῦμα Χριστοῦ ἐκ ἐχθ, οὗτος ἐκ ἐστὶν αὐτῶ. καὶ ἀλλὰ τὸ ὁ αὐτῶ ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμα ἔστι. καὶ πάλιν διαίρεσις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα: καὶ διαίρεσις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος: καὶ διαίρεσις ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς θεός ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάνσι. καὶ μετ' οὐ πολλά: πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διακονῶν ἰδίᾳ ἐκάστῳ κατὰ τὴν βούλησιν. ἰδοὺ ὁ φιλόσοφε, σαφεστάτη καὶ τελεωτέρεσθαι δόξῃς διολογῶσα τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίου, διηκνούσασθαι τὴν αὐτεξουσιότητα. ὅρα πῶς ὡς δεῖ λέγῃ: διαίρεσις δὲ ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς θεός ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάνσι. καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διακονῶν ἰδίᾳ ἐκάστῳ

Rom. 8.

1. Cor. 3.

1. Cor. 12.

Ibid.

ANNO CHRISTI 325

ANNO
CHRISTI
325

καθὼς βούλεται. καὶ ὁ κύριος δὲ ἐν βί-
 ἀφελίοις, ὡς οἶδατε, σαφῶς διαλεχό-
 μινος παρὲς τὴν Σαμαρείδα, ἢ φησι;
 πνῦμα ὁ θεός. εἰ οὐκ πνῦμα θεός,
 πῶπως θεός καὶ τὸ πνῦμα, ἀλλ' ἐκ ἄλ-
 λος καὶ ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῆς
 θατέρον προσώπων, καὶ τὴν τῆς
 ὑποστάσεων ἕνωσαν. ἀλλὰ προσώπων
 ἀκούοντες, μὴ ἀνθρώπου μορφῆ τὸ
 θεῖον ὑπολάβωμεν ἀσωθέντων γὰρ καὶ
 ἀσημάτιστον, καθὼς καὶ ἐν δόξῃ τῆς
 λόγων, καὶ αὐτός, ὡς καὶ ἡμεῖς, καθω-
 μολόγησας. καὶ γὰρ καὶ ὁ οὐρανός καὶ
 ἡ γῆ προσώπων ἔχον μεμδρῶνται,
 καθὰ αὐτὸς ὁ κύριος ἐν βί ἀφελίοις
 παρὲς τῶν γραμματέων καὶ φαρι-
 σαίοις διαλεχόμενος ἔφη. ὑποκρι-
 τὰί, τὸ προσώπων τῆς οὐρανοῦ καὶ τῆς
 γῆς οἶδατε δοκιμάζετε. καὶ τὰ ἐξ ἧς.
 πάν γὰρ τὸ ὑφ' ἑσῶν ἐφ' ὅσον ὑφίσταται,
 προσώπων ἔχον λέγεται τῆς οἰκείας
 φύσεως, ἢ τοι γῆμα. ἀλλὰ μὲν ὁ οὐ-
 ρανός καὶ ἡ γῆ κτίσται, καθὰ καὶ πᾶσα ἡ
 τῆς γῆματων φύσις. ἢ δὲ θεῖα καὶ ἀρ-
 ρῆται οὐσία, ἀκίετος ἐπέπερ ἀπλοῖς
 καὶ ἀσωθέντων, καὶ ἀσημάτιστος, αἰ-
 διός τε καὶ ἀθάνατος. ἀλλ' ἵππ τὸ
 προσώπων ἐπιπέπερ ἀπλοῖς. ἀπὸ δὲ
 ἑαμῶν διαπείοντων τῆς ἐν τῆς θεῶν
 γραφῶν μεμδρῶν, σωδημιουργ-
 ῶν τῶ πατρὶ καὶ τῶ υἱῷ πασις κτί-
 σεως ὁμομῆς τε καὶ νοουμῆς εἰ-
 ναι τὸ πνῦμα τὸ ἄγιον ἐπέπερ καὶ
 ἀχώριστον ἀεί βῆτ τῆ πατρὸς καὶ τῆ υἱοῦ,
 καθὰ καὶ ὁ υἱὸς τῆ πατρὸς, καὶ ὁ πα-
 τὴρ τῆ υἱοῦ. δῶρο δὲ, εἰ δοκῆ, λαμ-
 βανε καὶ δι' ὑποδύματα, εἰ καὶ ἀθε-
 νετέρον, ἡσῆσας ὑποδύκας. ὁ λόγος
 ὁ σὸς, καθὰ καὶ παντὸς ἀνθρώπου,

vidit unicuique prout vult. & Do-
 minus in euangeliis, vt scis, ma-
 nifestius ad Samaritanā loquens,
 ait: Spiritus est Deus. Si ergo Spi-
 ritus est Deus, omnino & Deus
 erit Spiritus, non autem alius
 atque alius; sed vna diuinitas v-
 triusque personæ, iuxta hypo-
 stasium confiderationem. At ve-
 ro cum personam audimus, ne
 suspicemur, quod est diuinum
 habere humanam effigiem. ex-
 pers est enim compositionis at-
 que figuræ, vt in principio dis-
 putationum tu ipse, sicut & nos,
 confessus es. Nam & cælum &
 terram personam habere testan-
 tur, quemadmodum & ipse Do-
 minus in euangelis ad scribas &
 pharisæos loquens, aiebat: Hy-
 pocrita, faciem siue personam cali-
 et terra diiudicare nostis. & quæ
 sequuntur. Quidquid enim per
 se subsistit, quatenus per se sub-
 sistit, propriæ naturæ personam
 siue faciem, siue figuram habere
 dicitur. Sed cælum quidem &
 terra facta sunt, sicut & omnis
 creaturarum natura: substantia
 vero diuina & ineffabilis, increa-
 ta siquidem & simplex est, atque
 omnis compositionis expers, in-
 figurata, æterna & immortalis.
 Sed ad institutum reuertamur.
 Pluribus ex diuinis scripturis te-
 stimoniis demonstrauius, Spi-
 ritum sanctum simul cum Patre
 ac Filio conditorem esse omnis
 creaturæ, & eius quæ videtur,
 & eius quæ intelligentia perci-
 pitur: quandoquidem insepara-
 bilis semper est a Patre ac Filio,
 quemadmodum & Filius a Pa-
 tre, & Pater a Filio. Age dum si
 videtur, per similitudines, quam-
 uis infirmiores, accipe bona do-
 cumenta. Verbum tuum, vt & cuiusvis hominis, prolatitium est,

Concil. Tom. 2.

Fff ij

gignitur autem insecabiliter & ex mente, quemadmodum spiritus tuus procedit ex te: neque autem verbum tuum, neque spiritum tuum a te alienum esse dixeris. Et hæc quidem non dedignaris in hominibus considerare: in illa vero Dei substantia ineffabili, & quæ superat intellectum, atque comprehendi non potest, verbum non prolatitium, sed semper vivens & efficax, & penetrabilius omni gladio ancipiti, quod iudex est omnium; siquidem & opifex est: in cuius conspectu nulla creatura latet, omnia nuda & aperta in oculis eius, & sanctum eius Spiritum, qui scrutatur profunda Dei, audeat aliquis alienum esse affirmare, aut Verbum aut Spiritum Dei: aut hæc asserentes admittere? utique o philosopho.

Hebr. 4.

1. Cor. 2.

προφαικός μὲν ὄντι, ἡμεῖς δὲ ἀτιμήτως ἐκ τῆς σοφίας καὶ τῆς πνύμας σου, καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοῦ καὶ ἐκ αὐτοῦ οὐδὲ λόγον σου, οὐτε τὸ πνύμα σου εἶποις ἄλλοτερον σου. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ ἀπαξιώσεως ἐπὶ ἀνθρώπων νοεῖν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπειροσήτου καὶ ἀκαταλήπτου οὐσίας ἐκείνης τῆς θεοῦ, ἄλλοτερον τὸ ὑποφαικόν αὐτῷ λόγον, ἀλλὰ ζῶντα αἰεὶ, καὶ ἐνεργῆ, καὶ τοιμώτρων ὑπὲρ πάντων μάχαρται δέξασθαι, κριτικῶς τε πάντων ὄντων, ἐπιπέτρων καὶ δημιουργῶν. ὡς ἐστὶ κλέσις ἀφθνής ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. καὶ τὸ πνύμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον τὸ ἐρθεῖν τὰ βάθη τῆς θεοῦ, τολμᾷ τις ἄλλοτερον εἶναι εἰπεῖν, ἢ τὸ λόγον, ἢ τὸ πνύμα τῆς θεοῦ; ἢ τὰ ταῦτα λέγοντας προσέειπαι; καὶ φιλόσοφε.

Responsio philosophi ad sanctos episcopos in uniuersum.

Ἀπόκρισις τῆς φιλοσόφου πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἁγίων ἑπισκόπων.

CAPVT XXI.

ΚΕΦΑΛ. κα'.

POSTQVAM ad sublimiorem intelligentiam me ducitis, asserentes oportere vnam diuinitatem cogitare ac credere Patris & Filii & Spiritus sancti: memini autem vos prius dixisse, Deum esse Patrem, & Deum Filium, & Deum Spiritum sanctum: nunc autem dicitis vnam esse diuinitatem trium perfectarum hypostasium, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: candidius, precor, has mihi sententias explicare.

ΕΓΓΕΙΔΗ εἰς ὑψηλοτέρων ἐνοιαί με ἠγάγετε, φησάντες δὲ ἓν μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ προσέειπαι τῆς πατρὸς, καὶ τῆς υἱοῦ, καὶ τῆς ἁγίου πνύματος. Ἐπιμνησθῆναι δὲ τῶν ἁγίων ὑμῶν ἐμπεσεσθαι ῥηθέντων, ὅτι θεὸς ὁ πατήρ, καὶ θεὸς ὁ υἱός, καὶ θεὸς τὸ πνύμα ἅγιον. νῦν δὲ φατέ μίαν θεότητα τῶν τελῶν τελείων ὑποστάσεων, τῆς πατρὸς, καὶ τῆς υἱοῦ, καὶ τῆς ἁγίου πνύματος. λυκότερον σεφιλώσατέ μοι ταῖς ῥήσις, παρακαλῶ.